

Bijeenkomst Kopgroep OV-Stations Taskforce Antisemitismebestrijding

Datum: Dinsdag 17 juni '25

Tijd: 11:00 – 13.15 uur

Locatie: Digitaal ivm Ov-staking

//

Deze kopgroep is ingesteld door de Taskforce Antisemitismebestrijding. In deze eerste bijeenkomst willen we vanuit verschillende ~~standpunten-achtergronden en posities~~ de veiligheidsconsequenties van sit-ins op OV-stations in beeld brengen: waar hebben we het precies over, wat zijn de oorzaken wat zijn de cijfers, feiten en ervaringen, en wat wordt ver al gedaan vanuit verschillende partijen het afgelopen jaar? Niet om het met elkaar eens te worden ~~over-of tot~~ een eenduidig beeld ~~te komen~~, maar juist om het gehele spectrum van de problematiek in beeld te krijgen.

Aanwezig zijn mensen vanuit de Joodse gemeenschap, medewerkers van de NS en ProRail, medewerker vanuit een gemeente, districtschef van de Politie en specialisten demonstratierecht en strafrecht.

De weergegeven punten ~~zijn nadrukkelijk punten~~ en ervaringen ~~zijn genoemd en benoemd door~~ van de individuele leden van de kopgroep OV-stations. ~~.. Er is in de bijeenkomst niet toegewerkt naar een gemeenschappelijk beeld of opvatting van de Kopgroep als geheel en er is ook niet toegewerkt naar consensus en geen punten-ervaringen van de gehele Kopgroep of waar consensus over is.~~

Vraagstelling: waar kijken we naar, wat is de problematiek? Welke verhalen moet de taskforce kennen om maatregelen voor te stellen? Wat zie je, vanuit jouw perspectief en vanuit jouw blik?

Ervaringen en perspectieven vanuit Joodse reizigers/gemeenschap

- Ik reis voor mijn werk met de trein, dus ik heb de demonstraties zelf moeten ervaren. Ik ben Joods-Nederlands en Israëliisch en ervaar woede en agressie van mensen die mij niet kennen. Ik draag een Davidsster en zorg dat die niet zichtbaar is als ik er langloop want ik ervaar woede en agressie, ook naar mij als individu. Dat mensen gezichtsbedekkende kleding dragen ervaar ik als intimiderend.
- Op sommige dagen ging ik niet naar kantoor of ging ik eerder weg zodat ik niet door een demonstratie heen hoefde, in overleg met mijn werk. Het is vreselijk dat er dingen naar je worden geschreeuwd, dat je uitgemaakt wordt voor nazi of ~~ver~~ kindermoordenaar en dat je dit aan moet horen alsof het de normaalste zaak van de wereld is. Andere mensen lopen ook gewoon langs, alsof het de normaalste zaak van de wereld is. De politie lijkt niet in te grijpen vanwege angst voor escalatie. Je hoort vaak dat ingrijpen voor escalatie zorgt, maar niet ingrijpen zorgt voor onveiligheid. Het geeft mij het gevoel dat ik vogelvrij ben als ik op een station loop. Dat gevoel is heel naar.
- Het gaat er mij, als Joodse Nederlander, vooral om wat er is toegestaan om te roepen. Als je hoort dat je een nazi bent terwijl de nazi's ongeveer je hele familie hebben vergast, dat is heel moeilijk uit te leggen (aan mensen die niet joods zijn). Het is lastig te begrijpen dat je bijvoorbeeld wel zionist mag zeggen, maar niet joods. Dat maakt niet uit want ik ben zowel joods als zionist. Ze weten ook dat ze er mee weggkomen als ze zionist zeggen. Het is lastig uit te leggen waarom die vrijheid zo groot is. Moet je alles toestaan onder het mom van vrijheid, of moet je minderheden ook beschermen? Ik ervaar het persoonlijk als groepsbelediging, en dat mag niet.
- Ik wil graag delen wat het onderliggende probleem is in mijn ogen als Joodse Nederlander. Het probleem is een strategisch probleem: als je het helemaal afpelt, komt het neer dat we in deze samenleving een probleem hebben met toenemend Jodenhaat. Dat wordt meer salonfähig en het wordt meer geuit. Indirect: als je in een collegezaal vraagt zegt niemand antisemitisch te zijn, maar het geluid groeit wel. We moeten niet mijn gevoel als maatstaf nemen, maar de Joodse gemeenschap is een kanarie in een kolenmijn. Jodenhaat is, gek genoeg, niet het probleem van de Joodse gemeenschap. We hebben er wel last van; maar

daarna is het aan de rest. Het is fascisme, nazisme, extremisme. Uiteindelijk is het een strijd tussen de straat en de staat. De NS gaf aan dat het vreedzaam is, maar dat is alleen zo zodra er geen tegengeluid is, want dan escaleert het direct. Als je op Ketikoti zou gaan tegendemonstreren met een KKK-hoed en een brandend kruis zou dat snel gestopt worden, maar niet accepteren we dat. Het gevolg is dat joden Europa verlaten, zoals je in Frankrijk ziet, of dat ze het heft in eigen hand gaan nemen, zoals je ziet in Katwijk of met de grenscontroles bij Ter Apel. Ik wil ook de term Westsplainen noemen: mensen roepen iets in het Arabisch, en dan gaan wij beleidsmedewerkers dat Westsplainen bijv. From the River to the Sea wordt uitgelegd als een oproep tot co-existentie of een tweestatenoplossing. We zien geen Nederlandse vlaggen of oproepen tot vrijlaten van de gijzelaars. We zien wel geweld, intimidatie, etc.

- Ik vind het lastig dat iedereen constant naar een ander wijst. De politie zegt het is de officier van justitie, of het is de burgemeester. Er vindt geen correctie plaats, organisaties duiken onder het mom van neutraliteit. Hiermee wordt de veiligheid van een kleine groep (de Joden in NL) opgeofferd.
- Het is voor mij echt een opeenstapeling: Wat er gebeurt is dat je online alles kunt zeggen over joden, dan krijg je weet ik hoeveel likes op je comment, je wordt op geen enkel moment gecorrigeerd. Vervolgens zie je dat het doorgaat in organisaties: "wij gaan hier niet over, dat is bij de politie of de burgemeester, of bij de minister van justitie" en daarmee doen organisaties alsof ze onpartijdig zijn. Maar het gevolg is dat een mini-groep in Nederland zich bedreigd en gediscrimineerd voelt. Dat het moeilijk handhaafbaar is is één ding, maar dat er niemand voor je gaat staan en zegt: dit is onacceptabel. Dan voel je je heel erg alleen. 5.1.2.e

5.1.2.e

Dat is een voorbeeld, maar hetzelfde geldt als je als Jood over een station moet lopen waar een demonstratie is. Je voelt je daardoor alleen. We zitten zo in een bubbel, er is extreme ghettovorming gaande, Joodse mensen in Nederland zijn zo verdrietig dat geen collega aan je vraagt 'hoe gaat het eigenlijk nu met je?' (met verwijzing naar bombardementen door Iran en Israëlërs die in de schuilkelders zitten) Als gemeenschap voelen wij ons hierdoor zo alleen, niemand gaat ooit voor ons opkomen.

- Het gaat hier niet alleen om juridische grenzen en ruimte, maar ook morele grenzen en ruimte. Je mag demonstreren, ja, maar het moet ook leuk blijven in de samenleving. Maar het gaat dus niet om enkel juridische grenzen. Het is veilig je te verschuilen in regels en procedures maar je moet ook kunnen zeggen: dit gaat te ver.
- De stille meerderheid wil gewoon vanuit 5.1.2.e met de trein naar zijn werk. Het Malieveld staat dan misschien vol, maar dat zijn 3 zetels. De meerderheid is het niet eens met de demonstranten blijkt uit peilingen. Ik wil graag iets delen over Zionisme. Het kan veel betekenen; religieus zionisme (het beloofde land Israël), het nationalistisch zionisme, maar het is ook de succesvolste vluchtelingenstroming. Er zijn grote aantallen joden uit Rusland en de Arabische wereld gevlucht naar Israël en elke demonstratie bewijst het belang dat er een veilige haven is waar je seculier, religieus of wat dan ook kunt zijn. Ik ben pessimistischer over West-Europa en optimistischer over het Midden-Oosten. Joden kunnen straks vluchten naar Dubai, Tennessee, Florida, Israël, waar dan ook. Dit is een probleem van West-Europa wat we de komende generatie hebben.
- Als de conclusie gaat zijn dat we niets kunnen doen en dat we hopen dat het beter gaat, dan ben ik pessimistischer dan vóór dit gesprek. Als de demonstranten – of ik noem ze eigenlijk liever relschoppers – de hele tijd het voordeel van de twijfel krijgen; kun je ze niet het nadeel van de twijfel geven. Door te zeggen dat een groene bandana met 'Ham.s' wel een keer wordt gezien als wanordelijkheden waardoor je op kunt treden. De burgemeester van New York is daar een voorbeeld van. Het is ook goed om in kaart te hebben: wie gaat nou over welke vierkante meter? Voor de poortjes, na de poortjes, etc.
- Wat ik zie: we hebben een groep in onze samenleving, onze liberale democratie, die misbruik maakt van de tolerantie om intolerant geluid te laten horen. Dit is niet een joods perspectief maar wat ik zie. Misschien moet je 'Sparta' naar buiten zijn, en 'Athene' naar binnen. En is een demonstrant dan een 'binnen', of een aanval van buiten?

Ervaringen en perspectieven vanuit de gemeente

- Vanuit de gemeente zijn verhalen vanuit de Joodse gemeenschap bekend. Wat daar naast staat, is hoe we omgaan met demonstratierecht in Nederland. De Vrijheid van

Meningsuiting en Demonstratierecht zijn vrijheden in de grondwet die vrijwel onbeperkt zijn. Burgemeesters mogen niet naar de inhoud kijken, en demo's mogen ook schuren en hinder veroorzaken. Er zijn drie gronden waarop een burgemeester mag inperken: wanordelijkheden, openbare gezondheid, verkeer. In de praktijk voldoen de demonstranten aan die criteria.

- Verder is belangrijk: wat doen die mensen? Als er sprake is van strafbare feiten, is het aan de officier van justitie om in te grijpen. In onze gemeente hebben we afspraken geprobeerd te maken om dit goed te begrenzen. Afgezien van een klein incidentje is het in onze stad algemeen goed gegaan. Tegelijkertijd: een van de eerste demonstraties viel samen met de Februaristaking. We hebben verhalen gehoord van mensen die door de demonstratie heen moesten naar de herdenking en die dat heel heftig vonden. De burgemeester heeft toen demonstranten uitgenodigd om hierover te spreken op het gemeentehuis. Ik begrijp de pijn die het oproept heel goed.
- Verder hebben we gesproken met de NS over de plek van de demonstratie: vóór de poortjes is het openbare weg en een 'normale' demonstratie, achter de poortjes is het aan de NS. We zien dat daar ook geen demonstraties plaatsvinden. [\[Naschrift vanuit Prorail: de huisregels gelden vanaf de voordeur van het station, dus ook al vóór de poortjes in geval van Utrecht Centraal\]](#)
- [Vanuit specialist demonstratierecht] Aanvulling hierop: ook demonstraties achter de poortjes vallen onder de WOM (Wet Openbare Manifestaties). Het Ministerie van BZK is op afstand wel in gesprekken met gemeenten zodat er manieren worden gevonden om er beter mee om te gaan, zowel op stations als daarbuitenom toch wat meer beperkingen op te leggen, maar uiteraard niet vanuit de inhoud. We moeten pragmatisch kijken naar wat er kan.
- De vraag wat er wel en niet strafbaar is, is uiteindelijk aan de officier van justitie. Als ik probeer een rode lijn te trekken lijkt het alsof dit gesprek toegaat naar de vraag: waar ligt de grens van het strafrecht? Ik constateer in onze gemeente dat we die grens eigenlijk niet overgaan. Zolang dat zo is kom je niet aan optreden. Ik ben het eens met de vorige spreker dat er een hellend vlak is. Maar dan moet je dus kijken naar het strafrecht, minder naar het demonstratierecht.
- Ons rechtssysteem is een gevolg van onze moraal, niet andersom. Het gesprek aangaan heeft geen zin, want ze weten dat het tegelijkertijd met de februaristaking plaatsvindt, dat is bewust.
- In het begin hadden wij vanuit de gemeente slechte lijnen met de demonstranten. Inmiddels zien we dat we vaste contactpersonen hebben en dat de demonstraties worden aangekondigd. Als we in theorie beperkingen zouden willen opleggen weten we in elk geval wie het zijn.
- V.w.b. hamas-sjalen en hoofdtooien nemen wij contact op met het OM. De demonstranten weten precies waar de grens ligt tussen wat wel en niet strafbaar is en ze houden zich daar heel nauw aan. Zolang het niet strafbaar is kunnen wij niet ingrijpen. Vwb gezichtsbedekkende kleding is de lijn in demonstratieland dat het mag, tenzij (drie eerder genoemde redenen).
- [Vanuit specialist demonstratierecht] Ik wil het frame dat de demonstranten erop uit zijn de Joodse gemeenschap te pesten wel tegenspreken. Ik snap de frustratie, maar wat er aan de buitenkant uit ziet als bestuurlijke verlamming is in werkelijkheid dat er heel veel gebeurt en veel meer wordt gedaan dan eerst. We moeten dat beter uitrollen over het land, best practices delen, etc.

Ervaringen en perspectieven vanuit de Politie

- Vanuit de politie is er veel ervaring met schurende demonstraties, zowel qua inhoud als qua moment. We proberen iedereen te faciliteren vanuit het demonstratierecht. Het gezag ligt bij de burgemeester of bij de Hoofdofficier. We merken dat het soms moeilijk uit te leggen is waarom een demonstratie mag plaatsvinden of dat de uitleg niet wordt geaccepteerd.
- Ik was bij de opening van het Holocaustmuseum en ook daar was een demonstratie in het aangezicht van de opening van het museum, wat pijnlijke beelden opleverde. Het demonstratierecht maakt dat daar niet tegen opgetreden kan worden.
- Voor politiemensen is het soms ook lastig, het blijven mensen die hun persoonlijkheid niet helemaal kunnen uitsluiten en soms met hun eigen sentiment zitten.

- In onze gemeente zien we dat de situatie rondom de sit-ins wel wat meer 'regulier' wordt, wat misschien ook gewenning is. Je kunt je er als reiziger echter niet aan onttrekken, en dat maakt het een hele confronterende situatie die dagelijks of wekelijks aan de gang is en waar we onze handen vol aan hebben.
- Het recht is geen waarborg voor een volledig vreedzame samenleving. Er vinden ook normoverschrijdingen plaats voordat het de grens van het strafrecht overgaat. Dat levert wel incidenten op waarvan je je als samenleving moet afvragen: willen we dit? Je hoort het ook aan de vorige sprekers, het is iets waar we wel over na moeten denken hoe dit te keren. De oplossing ligt niet in het ingrijpen op de uitingen zelf, maar dat we met elkaar in gesprek raken vóór dat de uitingen zo prominent aanwezig zijn. Ik denk dat we de oplossing dus niet op de stations zelf moeten zoeken.
- Afspraken met demonstranten doen wij als politie liefst in de voorfase. De politie neemt dan contact op om te vragen wat de plannen zijn en hoe dat gefaciliteerd kan worden inclusief de risico's. We houden wel rekening met gevoeligheden zoals bepaalde momenten maar kunnen dat juridisch niet afdwingen. Maar sommige demonstraties zijn bedoeld om te choqueren: je bent dan de morele grens al over, nog voor je aan de juridische grenzen komt.

Ervaringen en perspectieven vanuit de NS/ProRail

- Wat ik zie vanuit de NS op stations: sinds november '23 hebben we honderden demonstraties gehad op stations. Ik ben bij tientallen aanwezig geweest, soms hadden we er 16 op één avond op verschillende locaties. De omvang varieert van 6 man tot eenmalig zo'n 700, het maximum is ongeveer 250-300 mensen.
- Mijn stelling is dat alle demonstraties tot nu toe een vreedzaam karakter hebben gehad. Er is een aantal situaties geweest met kleine incidenten, met name met mensen die een tegengeluid hadden, maar dat is sporadisch geweest.
- Wij zien wel een moeilijkheid met het geluid op stations; het zijn klankkasten, dus je kunt er niet aan ontsnappen. Je ziet een golfbeweging, soms zijn er iets minder en soms iets meer demonstraties, maar ons beeld is wel dat er geen sprake is van strafbare feiten.
- Intern zie ik heel veel onrust, vooral bij Joodse medewerkers maar ook bij andere medewerkers. Gaandeweg zie je wel een omslag van bedreigde gevoelens naar meer ervaren overlast. Uiteindelijk is de WOM een moeilijke balans tussen vrijheid, gevoelens van reizigers en agenten, de NS die hierop wordt aangekeken en veiligheid.
- Demonstraties mogen nou eenmaal schokken en hinder veroorzaken. We zien demo's met bebloede poppen, en poppen van dode kinderen. Vinden we dat goed? Nee, in moreel opzicht zeker niet. Maar een demonstratie mag zoals gezegd schokken. Het gaat niet om wat we goed vinden maar om wat ons handelingskader is.
- Antisemitisme is een breder maatschappelijk probleem, bij stations zien we uitingen ervan, het is lastig voor de NS om aan dit bredere maatschappelijke probleem wat te doen.
- Huisregels helpen ons als NS en ProRail niet echt, omdat we om die te handhaven uiteindelijk toch de politie nodig hebben. En uiteindelijk geldt gewoon de WOM (waarbij gemeenten verschillend aankijken tegen de omgang met demonstraties, het handhaven en de inzet van Politie).
- Ik ben er ook trots op dat we in een land leven waar gedemonstreerd kan worden. Ook als dat schuurt, ook als dat pijn doet. Soms doet dat echt zeer maar ik ben er ook trots op. We zijn constant aan het zoeken naar: hoe geven we ruimte aan demonstraties. Maar ik heb enige hulp nodig: als we niet meer kijken naar juridische grenzen maar naar morele grenzen, hoe moeten we dan bepalen waar we willen uitkomen. Je gaat dan van een houvast zoals we die hebben in een democratie naar een andere houvast. Ik ben zoekende hoe dat er uit moet zien in de praktijk.

Bestuurlijk perspectief / oplossingsrichtingen

- [5.1.2.e] Je kunt vrijheden ook gebruiken om ze kapot te maken. Het demonstratierecht en het vrije woord zijn van heel groot belang. Maar: het gedijt ook alleen maar bij het hanteren van een aantal grenzen, en daar moeten we over durven praten. Soms als bestuurder kun je niet alleen maar neutraal zijn maar moet je ook naar voren stappen om de belangen van minderheden te beschermen. Het antwoord op de vraag 'hoe kunnen we naar voren stappen?' begint bij bestuurders, dialoog met demonstranten, met de joodse

gemeenschap. We kunnen ons niet alleen maar veilig wanen met objectieve en rationele grenzen. Het gaat ook om: wat zijn de deugden die we hebben?

- [~~NS~~Politie] Ik denk niet dat je een stap verder gaat komen als de demonstranten geen onderdeel zijn van de dialoog. Uiteindelijk zit de dialoog bij de mensen die demonstreren, en de mensen die de demonstraties ontvangen.
- [~~Politie~~NS] Ik ben het daarmee eens en oneens; maar wij hebben het geprobeerd, maar dan gaat het over de staat Israël en wat die doen, en dat is niet waar wij over willen praten. Wij willen in gesprek over waar het over gaat: het toenemend antisemitisme in Nederland. Ik denk aan het polarisatiemodel van Bart Brandsma: als je mensen brandstof geeft gaan ze dat ook zelf gebruiken. Ik weet niet hoe je verder komt zonder dat je verder het moeras in gaat.
- [Joods perspectief] Kleine dingen helpen ook, zoals normerende uitspraken vanuit overheid en organisaties die manieren van demonstreren afkeuren (hoewel het wel mag).
- [Joods perspectief] Het is goed om met mensen te praten die voor rede vatbaar ben, maar dat is juist niet het geval. Wat ik in elk geval niet doen is jodenhaters overtuigen dat ze mij niet moeten haten. Dan ga ik liever bij mijn kinderen op het hockeyveld staan. Als het probleem is antisemitisme tijdens demonstraties op ov-locaties, dan moeten we weten: wat is er precies antisemitisch, en wat kunnen we daaraan doen. Als dat niet het probleem is, hebben we ook niets op te lossen. Ik reis weinig met de trein maar ik zal de komende maanden eens veldonderzoek gaan doen.
- [Specialist demonstratierecht] Ik denk wel dat het goed is om met demonstranten in gesprek te gaan, ik denk dat het grootste deel wel voor rede vatbaar is en je hoeft ook niet met het meest radicale deel in gesprek te zijn. Ik denk dat bewustwording en verbinding meer oplost dan verbieden en handhaven.
- [NS] Ik sla aan op het woord veldonderzoek. Ik zou graag met anderen mijn blinde vlekken en het ontbreken van dingen zien op te lossen, bijvoorbeeld door het bijwonen van een demonstratie met iemand vanuit de Joodse gemeenschap. Ik zou dat graag onderzoeken, maar heb daar blijkbaar anderen voor nodig.
- [Joods Perspectief] Ik ben benieuwd: hoeveel demonstraties zijn er nou geweest, met hoeveel mensen, op hoeveel stations? Hoe vaak is het misgegaan en hoeveel handhavingscapaciteit vraagt dat? Met die feitelijkheden kunnen we het analyseren en kijken welke acties we ondernemen.